

КОАЛИЦИЈА ЗА РЕКОМ

НАЦРТ СТАТУТ РЕГИОНАЛНА КОМИСИЈА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ФАКТИТЕ ЗА ВОЕНИТЕ ЗЛОСТОРСТВА И ТЕШКИТЕ КРШЕЊА НА ЧОВЕКОВИТЕ ПРАВА НА ПОДРАЧЈЕТО НА НЕКОГАШНА ЈУГОСЛАВИЈА

V ДЕЛ – НАДЛЕЖНОСТ НА КОМИСИЈАТА

Член 14

Период и подрачје на истражување

Комисијата ги утврдува фактите за воените злосторства и тешките кршења на човековите права извршени во периодот од 1 Јануари 1991 година до 31 Декември 2001 година во државите на просторот на некогашна СФРЈ, и истражува:

[АЛТ А: политички и општествени околности кои имале клучен придонес за избувнувањето на војни или други облици на вооружен конфликт, како и извршувањата на воени злосторства и тешки кршења на човековите права].

[АЛТ Б: политички и општествени околности кои, почнувајќи од 1980 година, имале клучен придонес за избувнувањето на војни или други облици на вооружен конфликт, како и извршувањата на воени злосторства и тешки кршења на човековите права].

Коментари:

Кога станува збор за дилемата кој временски период да се опфати во работата на РЕКОМ, мислам дека тој период треба да се ограничи (...) од 1980 год. па до 2001 год. од повеќе причини. Мислам дека и онака пред РЕКОМ стои една исклучително сложена, опширна и значајна задача, а особено утврдувањето на фактите, па се плашам дека и овој предвиден рок за работа на РЕКОМ и утврдувањето на фактите ќе биде краток (...) Според тоа, мислам дека РЕКОМ ќе има многу поважни задачи, а не да се враќа во далечното минато каде што ќе биде исклучително тешко да се утврдат фактите за вистината. (Фикрет Грабовица, Здружение на родителите од убиените деца на опколено Сараево 92-95, Сараево, БиХ, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

*Попрво би бил за **неограничување** [кога се зборува за политички и општествени околности] (Александар Тодоровиќ, Цивилна иницијатива на избришаните, Љубљана, Словенија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.*

*(...) **неограничување на временскиот период**, мислам дека тоа е доста добро [кога се работи за политички и општествени околности]. (Ружица Спасиќ, Здружение на семејства од исчезнати и насилно одведени лица од српска националност, Вуковар, Хрватска, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.*

(...) секако да нема временско [кога се работи за политички и општествени околности]. (Атхе Бериша, НВО Калаја, Пеќ, Косово, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(...) периодот на пример од '85 – та па наваму. Но кога би била и 1981 година не би било тоа голем проблем. (Екрем Хаџиќ, Здружение за заштита на правата на протераните раселените од општина Прибој, Србија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(...) мислам дека враќањето во далечното минато, каде што немаме живи сведоци, би било оддалечување и неможност РЕКОМ да ги утврди вистинските факти. И поради тоа сум за враќање во минатото само во миговите кога тоа е причинско-последичната врска со случувањата кои се случија во периодот од 1991 до 2001 година. (Анџелко Квезиќ, Хрватско здружение на логораши во кантонот Средна Босна и член на Координацискиот совет на Коалицијата за РЕКОМ, Бусовача, БиХ, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Во врска со околностите, навистина ако се ограничи времето, ќе создава препреки [во работата на Комисијата]. (Пренк Гјетај, Владина Комисија за исчезнати лица, претседател, Приштина, Косово, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Што се однесува до самиот период, ако сакаме само да се занимаваме со жртвите и со сторителите на злосторствата, тогаш навистина не би требало да се оди наназад. Тие што довеле до сето тоа, нив повеќе ги нема. (Лозанка Радојчиќ, Здружение на родители Вера, Надеж, Љубов, Белград, Србија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Секако сум за тоа да не се ограничува времето [кога се работи за политички и општествени околности]. (Шабан Терзиу, НВО Lansdowne, Гнилане, Косово, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(...) треба да се ограничиме на (...) период од 1981 година. (Маринко Ѓуриќ, Здружение на семејства од киднапирани и исчезнати на Косово и Метохија, Белград, Србија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

VI ДЕЛ – ОВЛАСТУВАЊА НА КОМИСИЈАТА

Член 16 *Земање изјава*

1. Комисијата зема изјави за воени злосторства и тешки кршења на човекови права, во нејзина надлежност, од жртви, сведоци, претставници на институции и сторители.
2. Секое лице на кое што Комисијата ќе му испрати покана, должно е да даде изјава на Комисијата. Исклучително, жртвите даваат изјави доброволно.
3. Во случај лицето да одбие да даде изјава на Комисијата, повикувајќи се на законската должност за чување на тајноста на податоците, се применуваат одредбите од член 11, ставовите 3 и 4, од овој Статут.
4. Одредбите од законот за кривична постапка на државите потписнички се применуваат во правото за одбивање да се даде одговор на одделни прашања и за ослободување од должноста сведочење и за други прашања во врска со испрашувањето на лица кои не се уредени со Статутот на Комисијата.
5. По барање на лицето што дава изјава, Комисијата може да овозможи давање изјава со заштита на идентитетот.
6. Комисијата може со државите потписнички да склучи посебни договори за соработка во врска со начинот за повикување лица од став 1. Ако смета дека тоа е потребно, Комисијата може да му предложи на надлежниот суд по брза постапка да одлучи за примена на мерките за обезбедување на присуството на лице, во согласност со законот за кривична постапка на државата во која што лицето има место на живеење, односно престојување.

Коментари:

*Секако дека за оние кои што се потенцијални сведоци и знаат нешто, **треба РЕКОМ да покрене постапка со судот да се добијат сите потреби информации (...) кои што оние можеби ги имаат.*** (Ружица Спасиќ, Здружение на семејства од исчезнати и насилно одведени лица од српска националност, Вуковар, Хрватска, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

*(...) мислам дека треба да се влијае на судот и да се има **договор со судот да се повика сведокот.*** (Лозанка Радоичиќ, Здружение на родители Вера, надеж, љубов, Белград, Србија, Регионални консултации со здруженија на жртви и

семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(...) договор [Комисијата може со државите потписнички] (...) мислам дека тоа е навистина добро. (Шухра Синановиќ, Здружение на жени Подриња, Сараево, БиХ, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Кога се работи за предвидениот договор со државите настанати на овие простори, каде што би се обврзале оние кои што биле во институциите и во органите на власта, команданти и т.н., да бидат обврзани да сведочат, јас мислам дека тоа е всушност еден услов како би се дошло до вистината која што РЕКОМ треба да ја утврдува. (Фикрет Грабовица, Здружение на родителите од убиените деца на опколено Сараево 92-95 година, Сараево, БиХ, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

7. Во текот и за време на давањето изјава, Комисијата, според потребите, ќе обезбеди психофизичка поддршка на жртвите.
8. Комисијата собира изјави:
 - (а) на местото на живеење или престојување на лицето што дава изјава;
 - (б) во канцелариите на Комисијата;
 - (в) во амбасадите и конзулатите на државите потписнички, доколку изјавата се зема во трети земји;
 - (г) на територија на трети земји, ако тоа не е спротивно на законските одредби на тие земји, во случаите кога жртвите, сведоците и останатите лица не можат да дадат изјава во конзулатите или амбасадите на државите потписнички.

Член 20

Одржување тематски сесии

1. Комисијата може да одржи сесии за делувањето на државните институции, политичките организации, културните и научните установи, црквите и верските заедници, и медиумите, пред и во текот на војната, како друг облик на вооружен конфликт, а во однос на извршувањето воени злосторства и тешки кршења на човековите права.

2. Електронските медиуми во државна сопственост, односно јавните сервиси, од подрачјето на некогашна СФР Југославија, во интегрален или скратен облик, имаат обврска да ги пренесуваат тематските сесии на Комисијата. Начинот на пренос се регулира со договор на Комисијата и јавниот сервис. Комерцијалните електронски медиуми имаат право да ги пренесуваат тематските сесии, под исти услови и по правилата кои важат за медиумите во државна сопственост, односно јавните сервиси.

Коментар:

Малку е осетливо РЕКОМ да склопува договори со јавните сервиси бидејќи постои можност јавниот сервис полека да се приватизира. (Александар Тодоровиќ, Цивилна иницијатива на избришаните, Љубљана, Словенија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

3. Тематските сесии можат да се одржуваат на различни локации.

XI ДЕЛ- ЗАВРШЕН ИЗВЕШТАЈ НА КОМИСИЈАТА

Член 43

Изработка и објавување на завршниот извештај

1. При крајот на својот мандат Комисијата објавува завршен извештај.
2. Комисијата предава завршен извештај на претседателите/ството на државите потписнички и истовремено го објавува на сите службени јазици во државите потписнички.
3. Комисијата има обврска истовремено со предавањето на завршниот извештај да го направи јавно достапен и неговиот скратен дел.

Коментар:

Би било добро да се направи една книга на сведочења, па ако некој тоа го интересира, ќе си прочита. (Мунира Субашиќ, Здружение Движење на мајките од енклавите Сребреница и Жепа, Сараево, БиХ, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Член 48

Улогата на Комисијата во кривичното процесирање

Комисијата има овластување да:

(а) предложи, во случај лицето, за кое Комисијата има сериозни индиции дека извршило воено злосторство или тешко кршење на човековите права, да ѝ соопшти на Комисијата податоци кои се важни за откривање на локации со посмртни останки од исчезнатите лица и/или за откривање на други сторители и други дела, тоа да биде земено од страна на надлежниот суд – во случај на процесирање - како олеснителна околност од големо значење при одредувањето на големината на казната;

Коментар:

Член 48 под а). Поради тоа што сепак се работи за тежок злостор, би требало да се додаде: **во самиот контакт со семејството, членот од семејството на кој е извршено злосторството. Ако семејството го прифати тоа.** (Лозанка Радојчиќ, Здружение на родители Вера, надеж и љубов, Белград, Србија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(б) предложи делумно помилување за сторителот на кривично дело ако тоа не е спротивно со законските одредби на дотичната држава, ако сторителот ѝ соопшти на Комисијата податоци значајни за откривање на локации со посмртни останки на исчезнати лица и/или за откривање на други сторители и други дела; и

(в) предложи вонредно ублажување на казната за осуденото лице, ако тоа не е спротивно со законските одредби на дотичната држава, ако ѝ соопшти на Комисијата значајни податоци за откривање на локации со посмртни останки на исчезнати лица и/или за откривање на други сторители и други дела.

Коментари:

(...) да речеме на пример Шубашиќ Мунира открила и нејзе и` се суди, и ти ќе кажеш пред РЕКОМ: „јас барам на Шубашиќ Мунира да и` се намали казната бидејќи таа кажа за таа и таа масовна гробница која што е доста важна за семејствата од исчезнатите.“ Јас тука давам полна поддршка. (Мунира Субашиќ, Здружение Движење на мајките од енклавите Сребреница и Жепа,

Сараево, БиХ, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Јас во потполност се согласувам со овој предлог на сведоците да им се ублажи казната бидејќи сите ние со нетрпение очекуваме да дознаеме каде се нашите најмили. (Милорад Трифуновиќ, Здружение на семејствата киднапирани и исчезнати на Косово и Метохија, канцеларија во Митровица, Митровица, Косово, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

Потполно сум сигурна дека семејствата од жртвите би се согласиле со овој предлог, РЕКОМ да даде предлог да им се ублажи казната на оние кои што ќе откријат каде има масовна гробница, но мислам дека тоа не е баш така едноставно бидејќи тоа веројатно во некои земји се коси со законодавството на тие земји. (Гордана Џукановиќ, Здружение на семејствата од убиените и киднапирани на Косово и Метохија, Панчево, Србија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(...) јас не сум за тоа оној што ќе го открие злосторството, кој што го направил злосторството, и сега се јавува да каже за тоа, па да му се ублажи казната. Тоа е спротивно на сите правила на правдата. (Јемер Мерлаку, Здружение на поранешните политички затвореници, Клина, Косово, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

(...) прашање за намалување на казната, доколку се открие масовна или поединечна гробница. Јас мислам дека тука нема дилема доколку семејствата од жртвите се согласат со тоа, мислам дека и денес имаме во дела смалување на казната за сведоци соработници, покајници. (Ружица Спасиќ, Здружение на семејства на исчезнати и насилно одведени лица од српска националност, Вуковар, Хрватска, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.

По тоа што го видовме ние во Македонија, праксата со стимулирачки парични награди не функционира, бидејќи кај нас наградата беше 500 000, не знам зошто, но не добивме никакви резултати. Заради тоа сум скептичен дека практиката на награди е добра. (Бранислав Јакимовски, Здружение Надеж, Тетово, Македонија, Регионални консултации со здруженија на жртви и семејства од жртви за Нацрт статутот на РЕКОМ, Приштина, Косово, 17 Декември 2010 година.